

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Гдуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

02 вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ
ДІЙ ТА ОСОБАМ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД НАСИЛЬСТВА ТА
КАТУВАННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма: Практична психологія

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Практична психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 8 від 24 квітня 2024 року).

Розробники:

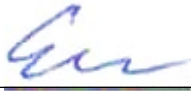
Завідувач кафедри, проф. Опря Є.В.

Доцент кафедри, доц. Чернова Т. М.

Доцент кафедри, доц. Єрмуракі П.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри Євген ОПРЯ

Погоджено із гарантом ОПП Євген ОПРЯ

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін ОНМедУ
Протокол № 1 від 27.08.2024 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з гуманітарних дисциплін ОНМедУ

 Володимир ХАНЖИ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: Кредитів: 3 Годин: 90 Змістових модулів: немає	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 053 «Психологія» Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Заочна форма навчання</i> <i>Вибіркова дисципліна</i>	<i>Денна форма навчання</i> <i>Вибіркова дисципліна</i>
		<i>Рік підготовки: 1</i>	<i>Рік підготовки: 1</i>
		<i>Семестр: II</i>	<i>Семестр: II</i>
		<i>Лекції (12 год.)</i>	<i>Лекції (4 год.)</i>
		<i>Семінарські (0 год.)</i>	<i>Семінарські (0 год.)</i>
		<i>Практичні (24 год.)</i>	<i>Практичні (6 год.)</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>	<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота (54 год.)</i>	<i>Самостійна робота (80 год.)</i>
		<i>у т.ч. індивідуальні завдання</i>	<i>у т.ч. індивідуальні завдання</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – залік</i>	<i>Форма підсумкового контролю – залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни компетентності, програмні результати навчання.

Мета: формування у здобувачів системи професійних знань, умінь та навичок щодо виявлення, діагностики, профілактики та надання психологічної допомоги особам, які зазнали психотравмуючого досвіду, пов'язаного з бойовими діями, насильством і катуваннями, з урахуванням сучасних наукових підходів, етичних стандартів та міждисциплінарної взаємодії.

Завдання:

1. Засвоєння теоретичних знань щодо етіології та патогенезу психічних розладів у постраждалих внаслідок участі в бойових діях, пережитого насильства та катувань, зокрема в умовах тимчасово окупованих територій.
2. Вивчення клінічних проявів психогенних психічних розладів, типових для зазначених категорій постраждалих.
3. Формування практичних умінь і навичок попереднього психологічного оцінювання та визначення попереднього діагнозу психогенних психічних порушень.
4. Опанування підходами до вибору адекватної тактики ведення осіб із психогенними психічними розладами, з урахуванням міждисциплінарної взаємодії (психологічна, медична, психіатрична допомога).
5. Удосконалення навичок застосування сучасних методів профілактики психогенних психічних розладів серед учасників бойових дій та осіб, які постраждали від насильства і катувань.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері психології або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

Загальних (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК11. Здатність до самоосвіти та саморозвитку.

Спеціальних (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК11. Здатність створювати, організовувати та реалізовувати різноманітні способи психологічного супроводу на етапах профілактики, діагностики та консультування щодо відновлення ментального здоров'я.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій, провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН12. Застосовувати відповідну наукову інформацію щодо вирішення проблем профілактики, збереження, відновлення ментального здоров'я та оцінювати її за критеріями адекватності.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

1. Основні наукові підходи до розуміння стресу та його наслідків для психіки.
2. Особливості психосоціального функціонування особистості в постстресовий та посттравматичний періоди.
3. Клінічні прояви накопиченого (хронічного) стресу.
4. Поняття, причини, механізми розвитку та класифікацію психогенних психічних порушень.
5. Принципи та алгоритми надання екстреної медико-психологічної допомоги в умовах гострого стресу.
6. Специфічні психопатологічні феномени, характерні для осіб, які зазнали бойових дій, насильства чи катувань.
7. Основи організації та планування реабілітаційної діяльності для зазначеної категорії постраждалих.

вміти:

1. Здійснювати збір скарг, анамнезу хвороби та життя у пацієнтів із психогенними

- психічними порушеннями.
2. Розпізнавати та діагностувати невідкладні психічні стани, пов'язані з психотравмуючими подіями.
 3. Застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань з надання допомоги постраждалим.
 4. Формулювати попередній психологічний діагноз і визначати тактику ведення пацієнтів із психогенними розладами.
 5. Будувати стратегію реабілітаційної роботи з урахуванням стану, потреб і контексту постраждалого.
 6. Застосовувати ефективні методи психологічної підтримки та реабілітації.
 7. Організовувати та проводити заходи з профілактики постстресових психічних порушень.
 8. Дотримуватись принципів професійної етики, біоетики та деонтології у роботі з травмованими особами.

3. Зміст навчальної дисципліни

1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.

Вступ до курсу, структура та завдання дисципліни, актуальність проблеми медико-психологічних наслідків бойових дій, психологічні чинники впливу участі у бойових діях, психотравмуючі фактори бойової обстановки, внутрішньоособистісні та соціальні модератори стресу, характеристика гострої реакції на стрес, посттравматичного стресового розладу та розладів адаптації, спільні та відмінні риси зазначених порушень, наслідки для психосоціального функціонування особистості.

2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.

Поняття стресу у фізіології і психології, чинники, що викликають стресові реакції, категорії стресорів, загальний адаптаційний синдром (стрес-реакція), фізіологічні зміни в організмі у відповідь на дію стресорів, гострий і хронічний стрес, стадії стресу (тривожності, резистентності, виснаження), нервові процеси, викликані стресом, дистрес-реакції, наслідки надмірного і довготривалого стресу для здоров'я, емоційний (психоемоційний) стрес — чинники, які його викликають, прояви, вплив стресорів на емоції, субсиндроми стрес-реакції: когнітивний (змінення сприйняття та усвідомлення особою інформації в екстремальній ситуації), емоційно-поведінковий (виникнення емоційно-чуттєвих реакцій на екстремальні умови), соціально-психологічний (зміна спілкування людей і самоізоляція або згуртованість в стресогенних ситуаціях), вегетативний (адаптація або виникнення хвороб стресу), непатологічні і патологічні реакції на емоційний стрес.

3. Посттравматичний стрес.

Поняття адаптації і дезадаптації. Співвідношення між стресовими реакціями і адаптацією організму до несприятливих умов. Соціальна адаптація людини. Поняття соціальної дезадаптації, характеристики. Дезадаптація у військовослужбовців. Поняття кризи в психології. Вікові і ситуативні кризи. Психологічні реакції на кризові ситуації, зокрема – на ситуацію війни і участь в бойових діях.

4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.

Поняття психологічної (психічної) травми. Відмінність реакції на стрес від проявів психотравми. Залежність реакції на травматичні події від особистісних рис. Переживання втрати та горя (скорботи), «робота» горя. П'ять стадій переживання горя за Кюблер Росс: заперечення, злість, торг, депресія, прийняття. Неускладнене і ускладнене горе. Бойова психічна травма (БПТ) – визначення, історія вивчення, причина виникнення, класифікація, клінічна картина. Послідовність розвитку та тривалість клінічних форм БПТ, діагностика.

5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.

Визначення психогенних психічних розладів, їх класифікація та загальна характеристика. Закономірності клінічних проявів психогенних захворювань за Карлом Ясперсом. Симптоматика та діагностика психогенних та поведінкових психічних розладів. Діагностичні критерії реактивних розладів, які найчастіше спостерігаються у комбатантів.

6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.

Історія вивчення посттравматичного стресового розладу (ПТСР) з акцентом на основні психологічні передумови та фактори ризику його розвитку. Біохімічні та морфологічні зміни у нервовій системі, які виникають при ПТСР. Класифікація теоретичних моделей ПТСР, що включає психологічні, біологічні та змішані підходи. Психологічні моделі охоплюють психодинамічні, модель інформаційної переробки, психосоціальну, біхевіористичну та інтегративну когнітивну. Біологічні моделі представлені психофізіологічними та нейробіологічними теоріями. Розгляд впливу цих моделей на розуміння механізмів виникнення та підтримки симптомів ПТСР. Міждисциплінарний підхід до вивчення та лікування посттравматичного стресового розладу.

7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.

Поширеність посттравматичного стресового розладу (ПТСР) серед різних категорій населення, зокрема серед учасників бойових дій. Внутрішні фактори ризику розвитку ПТСР: індивідуально-психологічні характеристики, коморбідні психічні розлади, вік, стать, генетична вразливість, зловживання психоактивними речовинами. Зовнішні чинники: тип, тривалість, інтенсивність психотравмуючої події, її несподіваність, неконтрольованість, комбінація кількох травматичних подій. Захисні чинники, що знижують імовірність виникнення ПТСР (соціальна підтримка, особистісні ресурси, професійна підготовка тощо). Основні підходи до профілактики ПТСР на індивідуальному, соціальному та системному рівнях.

8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.

Класифікація розладів, специфічно пов'язаних зі стресом згідно з МКХ 10 (гостра реакція на стрес; післятравматичний стресовий розлад; порушення адаптації; інші реакції на тяжкий стрес) та МКХ 11 (посттравматичний стресовий розлад; ускладнений посттравматичний стресовий розлад; затяжна патологічна реакція горя; розлад адаптації; реактивний розлад уподобання; розлад соціалізації за розгальмованим типом). Критерії діагностики посттравматичного стресового розладу: клінічні, представлені в МКХ 10 (та 11); DSM-5; експериментально-психологічні. Диференційна діагностика посттравматичних стресових розладів; відмінності патологічних реакцій на стрес від інших психічних розладів (неврозів, соматогенних та ендогенних емоційних розладів тощо).

9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.

Психологічне консультування, психокорекція та психотерапія – характеристики видів надання психологічної допомоги. Загальні риси і особливості кожного з видів психологічної допомоги. Психологічне консультування і психокорекція при ПТСР. Принципи психотерапії хворих із посттравматичним стресовим розладом (побудова системи психотерапії: напрямки, задачі). Класифікація підходів до психотерапії і основних методів психотерапії. Характеристики. Загальні показання і протипоказання до психотерапії. Вибір оптимального методу психотерапії для конкретного клієнта. Психологічна допомога при гострих реакціях на стрес в залежності від особливостей і стадії розладу. Вибір методу психотерапії для конкретного пацієнта з ПТСР.

10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.

Мета, завдання та ключові напрями програми **mhGAP** (Mental Health Gap Action Programme), ініційованої Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Актуальність програми для України в умовах військового конфлікту та психосоціальних наслідків. Організація амбулаторної та стаціонарної допомоги в системі психіатрії та наркології. Основні принципи надання медико-психологічної допомоги та реабілітації при психічних розладах на первинному рівні охорони здоров'я. Впровадження **програми mhGAP** у систему підготовки лікарів загальної практики в Україні (ініціативи МОЗ, ВООЗ, програма «Ти як?»). Міждисциплінарна взаємодія та роль первинної ланки у виявленні, лікуванні, диспансерному

спостереженні та психосоціальній підтримці осіб із постстресовими психічними порушеннями.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

ТЕМА	Усього	Лекції	Практика	СРЗ
Тема 1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	6	0	0	6
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	8	2	2	4
Тема 3. Посттравматичний стрес.	8	0	2	6
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	8	2	2	4
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	12	2	4	6
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	14	2	4	8
Тема 7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.	8	0	2	6
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	10	2	4	4
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	8	0	4	4
Тема 10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.	8	2	0	6
Всього	90	12	24	54

Заочна форма навчання

ТЕМА	Усього	Лекції	Практика	СРЗ
Тема 1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	6	0	0	6
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	8	0	0	8
Тема 3. Посттравматичний стрес.	8	0	0	8
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	8	2	0	6
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	12	0	2	10
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	14	2	0	12
Тема 7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.	8	0	0	8
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	10	0	2	8
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	8	0	2	6

Тема 10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.	8	0	0	8
Всього	90	4	6	80

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	2
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	2
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	2
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	2
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	2
Тема 10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.	2
Всього	12

Заочна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	2
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	2
Всього	4

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

Денна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	2
Тема 3. Посттравматичний стрес.	2
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	2

Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	4
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	4
Тема 7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.	2
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	4
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	4
Всього	24

Заочна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	2
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	2
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	2
Всього	6

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Денна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	6
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	4
Тема 3. Посттравматичний стрес.	6
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	4
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	6
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	8
Тема 7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.	6
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	4
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	4
Тема 10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.	6
Всього	54

Заочна форма навчання

ТЕМА	Кількість годин
Тема 1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	6
Тема 2. Теоретичні засади стресу та травматичного стресу.	8
Тема 3. Посттравматичний стрес.	8
Тема 4. Психологічна травма: загальні поняття та особливості бойової психічної травми.	6
Тема 5. Діагностика та класифікація психогенних психічних і поведінкових розладів.	10
Тема 6. Посттравматичний стресовий розлад: теоретичні моделі біологічного та психологічного аспектів.	12
Тема 7. Фактори ризику та профілактика розвитку посттравматичного стресового розладу.	8
Тема 8. Класифікація та діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ-10.	8
Тема 9. Психотерапевтичні підходи до лікування ПТСР: показання та протипоказання.	6
Тема 10. Організація психологічної допомоги при психічних розладах: від первинної ланки до спеціалізованої допомоги.	8
Всього	80

7. Методи навчання

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з банком тестових завдань, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

усне опитування, тестування, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання роботи з пацієнтом на занятті.

Підсумковий контроль: залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

- Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
 - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
- Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
 - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач має вільно володіти матеріалом, приймати активну участь в обговоренні теми та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено

	демонструвати практичні навички під час огляду хворого, висловлювати свою думку з теми заняття, демонструвати клінічне мислення.
Добре «4»	Здобувач має добре володіти матеріалом, приймати участь в обговоренні матеріалу та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструвати практичні навички під час огляду хворого з деякими помилками, висловлювати свою думку з теми заняття, демонструвати клінічне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач має відповідати на питання за темою, недостатньо володіючи матеріалом, невпевнено приймати участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструвати практичні навички під час огляду хворого з суттєвими помилками.
Незадовільно «2»	Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворого.

Залік виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Залік здійснюється: на останньому занятті до початку екзаменаційної сесії - при стрічковій системі навчання, на останньому занятті – при цикловій системі навчання. Оцінка за залік є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з двома десятковими знаками після коми.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Отриманий середній бал за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертується з традиційної чотирибальної шкали у бали за 200-бальною шкалою, як наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна шкала	Багатобальна 200-бальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки (середній бал за навчальну дисципліну) в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету.

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус
- Методичні розробки до практичних занять
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Електронний банк тестових завдань з дисципліни

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Цілі і завдання курсу «Бойова психічна травма»
2. Історія вивчення психологічних наслідків участі у бойових діях
3. Основні фактори етіології бойової психічної травми
4. Основні патогенетичні механізми виникнення психогенних психічних розладів
5. Роль лікаря соматичного профілю в наданні медичної допомоги хворим із психогенними психічними порушеннями.
6. Перша і невідкладна допомога хворим із БПТ.
7. Проблеми реадаптації і реабілітації психічно хворих.
8. Методика клініко-психопатологічного дослідження.
9. Особливості психіатричної документації
10. Принципи та методи трудової, військової та судово-психіатричної експертизи
11. Теорія загального адаптаційного синдрому Р. Сельє.
12. Основні фізіологічні механізми і прояви ПТСР.
13. Дія стресора на організм.
14. Роль нервової системи у розвитку стресу.
15. Травматичний стрес.
16. Клінічні прояви ПТСР.
17. Основні фактори, що впливають на розвиток ПТСР.
18. Причини стресової напруги.
19. Форми прояви ПТСР.
20. Стадії ПТСР.
21. Зміна сприйняття при стресі.
22. Емоційні прояви стресу.
23. Діагностика та класифікація психічних і поведінкових розладів
24. Традиційний розподіл психічних розладів: органічні та функціональні.
25. Розподіл психічних розладів за факторами виникнення: екзогенні, ендогенні та психогенні.
26. Класифікація психічних і поведінкових розладів згідно з МКХ-10.
27. Поняття адаптації і дезадаптації.
28. Гострі реакції на стрес (шокові реакції).
29. Психогенні розлади з психотичною симптоматикою (реактивні психози).
30. Розлади психічної адаптації.
31. Поняття неврозу, класифікація невротичних розладів.
32. Акцентуації характеру.
33. Розлади особистості.
34. Теоретичні моделі посттравматичного стресового розладу
35. Психодинамічна модель посттравматичного стресового розладу.
36. Когнітивна модель посттравматичного стресового розладу.
37. Психосоціальна модель посттравматичного стресового розладу.
38. Біологічна модель посттравматичного стресового розладу.
39. Чинники, що сприяють розвитку ПТСР.
40. Особистісні та поведінкові розлади та ПТСР.
41. Діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу
42. Роль і значення травматичних ситуацій у формуванні ПТСР.
43. Типи травматичних ситуацій
44. Підходи до психокорекції і психотерапії при ПТСР
45. Екстрена психологічна допомога при стресових розладах.
46. Оптимізація соціальної взаємодії як спосіб профілактики стресу і адаптації.
47. Психологічна допомога незабаром після участі в кризовій ситуації.
48. Підходи до профілактики ПТСР.
49. Підходи до медикаментозного лікування ПТСР.
50. Фармакотерапія ПТСР.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Блінов О. А. Бойова психічна травма: монографія / О. А. Блінов. – К.:Талком, 2019. – 700 с.
2. Психіатрія та наркологія: навчально-методичний посібник / А. М. Скрипніков, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, Г. Т. Сонник. — 2-е вид., стер. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 224 с.
3. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці: навчальний посібник / Г.М. Кожина, Н.О. Марута, Л.М. Юр'єва та ін. — 2-е вид. стер. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 344 с.
4. Розлади психічної сфери внаслідок бойових дій: навчальний посібник / В.Д. Мішиєв, Б.В. Михайлов, Є.Г. Гриневич, В.Ю. Омелянович. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 127 с.
5. Герасименко Л.О. Психогенні психічні розлади: навчально-методичний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 208 с.
6. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 120 с.

Додаткова:

1. Психіатрія особливого періоду: навчальний посібник [для лікарів та психологів] / Рум'янцев Ю.В., Сироп'ятов О.Г., Іванцова Г.В., Осьодло Г.В. - К.: УВМА, 2014. - 193 с.
2. Михайлов Б.В., Чугунов В.В., Курило В.О., Саржевський С.М. Посттравматичні стресові розлади: Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова. - Вид. 2-ге, перероблене та доповнене. – Х.: ХМАПО, 2014. – 223 с..
3. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / Г.Т. Сонник, О.К. Напрєєнко, А.М. Скрипніков та ін.; за ред. О.К. Напрєєнка. — 3-є вид., випр. – К.: Медицина, 2017 – 424 стор.
4. Психіатрія особливого періоду: навчальний посібник [для лікарів та психологів] / Рум'янцев Ю.В., Сироп'ятов О.Г., Іванцова Г.В., Осьодло Г.В. - К.: УВМА, 2014. - 193 с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / [American Medical Association](http://www.ama-assn.org)
3. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
4. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
5. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
6. www.gmc-uk.org - General Medical Council (GMC)
7. www.bundesärztekammer.de – Німецька медична асоціація
8. <https://ua.inpn.com.ua/> - Інститут неврології, психіатрії та наркології
9. <https://ipsycho.knu.ua/> - Інститут психіатрії КНУ ім. Т. Шевченка